עלון מספר: 231

אמת ליעקב בית ישראל

הרבה מדברים אלו מיוסדים דברי אאמו"ר מורינו הרב יעקב פרץ זצ"ל על פי ספרו 'אמת ליעקב', ומדרשותיו ששמעתי בכל ערב שבת קודש, במשך עשרות שנים- בביהכנ"ס 'באר שבע' ברחוב מורינו הרב י. מ. רייכמן, פינת הרב זוננפלד שכונת 'בית ישראל' פעיה"ק ירושלים תובב"א.
העלון מוקדש לע"נ הורי היקרים אאמו"ר מורינו ורבנו הרב יעקב בן רבי יוסף ותמר פרץ זצוק"ל, שנתבקש לישיבה של מעלה ביום ג' ט"ז מנחם אב תשפ"ד, נינם של הגאונים סבי דמשפטים רבי דוד צאבח זצ"ל ורבי יוסף חרוש זצ"ל, ושל אימי מורתי הרבנית שמחה תמר בת אסתר-תְחִיָה, פרץ ע"ה, נינת רבינו יאשיהו פינטו זיע"א 'הרב המוסמר', מח"ס שו"ת נבחר מכסף, ופי' הריא"ח על עין יעקב, נלב"ע בליל שישי, עש"ק ויקהל כח אדר א' התשפ"ד, ונקברה אחר חצות בהר המנוחות, ת.נ.צ.ב.ה

פרשת וישלח יח' כסליו התשפ"ז

דברים אלו מספר 'אמת ליעקב' לאאמו"ר הגאון רבי יעקב פרץ זצ"ל

"וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לַאדֹנִי לְעֵשָׂו כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם־לָבָן גַּרְתִּי וָאֵחַר עַד־עָתָּה" (פרק לב פסוק ה')

א. כניעת יעקב לעשו.

נשִׂים לב לכפל האמירות. **'לֵאמֹר', 'כֹּה תֹאמְרוּן', 'כֹּה אָמַר'**. למה ? נראה, חשש שמא, כאשר הוא מדבר עם המלאכים, אע"פ שהוא התבטא בכניעה לכנות את עשו אדונו, אבל הם כאשר ידברו עם עשו, עלולים לשנות ולא יתבטאו כך לבזות את אדונם האמיתי שהוא יעקב, ולא יכנו את עשו אדון. משום כך ציווה אותם ואמר, **'כֹּה תֹאמְרוּן'** כך תאמרו ולא תשנו כלום **'כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב'** !

ועוד כניעה שלושת העדרים הצטוו לֵאמור: **"לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב מִנְחָה הִוא שְׁלוּחָה לַאדֹנִי לְעֵשָׂו"**. ויאמרו עוד: **"גַּם הִנֵּה עַבְדְּךָ יַעֲקֹב אַחֲרֵינוּ כִּי־אָמַר אֲכַפְּרָה פָנָיו בַּמִּנְחָה הַהֹלֶכֶת לְפָנָי וְאַחֲרֵי־כֵן אֶרְאֶה פָּנָיו אוּלַי יִשָּׂא פָנָי"**, ועוד כניעה, שהשתחווה לו ארצה שבע פעמים (-קם ומשתחווה ושוב קם ומשתחווה שבע פעמים) עד גישתו עד אחיו. ועוד כניעה, השתחוויה של השפחות וילדיהן, והשתחוויה של לאה וילדיה והשתחוויה של יוסף ורחל. וקראו 'אדני' שמונה פעמים, וחמש פעמים עבדך.

"וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ" (פרק לב פסוק ח')

ב. הטעם ליראתו הנוראה.

אחר שהקב"ה הבטיחו **"וְהִנֵּה אָנֹכִי עִמָּךְ וּשְׁמַרְתִּיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־תֵּלֵךְ וַהֲשִׁבֹתִיךָ אֶל־הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם־עָשִׂיתִי אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי לָךְ"** (ויצא פרק כח פסוק טו), הטעם, שמא יגרום החטא כמ"ש חז"ל (ברכות ד'.). וכן כתב רש"י (פרק לב פסוק יא). וכ"כ רמב"ן: כי דרך הצדיקים לירא תמיד (-מן החטא) והיה מתיירא אולי אפילו משיצא משם (-מבאר שבע) חטא בבואו בברית עם לבן עובד ע"ז, או בדבר אחר (-חטא אחר), ושגיאות מי יבין ע"כ.

וכן כתב הראב"ע: רבים שואלים, איך פחד יעקב, והשם הבטיחו והוא אומרו "אהיה עמך" (תשובה:-) שיתכן שימלט הוא לבדו, ועוד ידענו כי כל עוון קטן וגדול כנגד העושה (-אם הוא אדם גדול – עונשו גדול) על כן העוון הקל לגדול, – יקרא גדול. ויעקב פחד שמא חטא או שגג במחשבתו, ובעבור זה לא יהיה השם עמו. ואל תתמה. כי הנה משה שאין למעלה ממנו, והוא (- השי"ת) שלחו להוציא את ישראל ממצרים, ובעבור שגגתו שלח מלאך להמיתו. ע"כ.

ורבינו אברהם בן הרמב"ם (בספרו המספיק לעובדי ה') פירש: **"קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים"** וכו' (פרק לב פסוק יא) גילה (-יעקב) ע"ה את סיבת פחדו, שאע"פ שכבר קדמה הבטחתו יתעלה (-הקב"ה), אין (-פחדו) זה שהיה מהרהר אחר מה שגילה לו (-ה') יתעלה, אלא שהיה מקטין את עצמו וחשב שנתמעטו זכויותיו מלהיות ראוי להשגחה שקדמה לו, והמתרגם (-אונקלוס) ביאר זה ואמר **"זעירן זכואתי מכל חסדין"** וטעם מאמרו **'מִכֹּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל־הָאֱמֶת'** לא בלבד שקטונתי מן החסדים אשר איני ראוי לשום דבר מהם, אבל הם רק חסד ממך, אלא (-קטונתי) אפילו מן התשלומים של שכר באמת גם כן. וכמו שאמר דוד ע"ה **"וְלִךְ־ה' חָסֶד כִּי־אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ"** (תהלים פרק סב פסוק יג), ואחר כל הביאורים הנ"ל, עדיין לא מובן פחדו ויראתו של יעקב, בצורה נוראה ונפלאה כמבואר לעיל[1].

נתיבות בינה

[1] שאם הטעם הוא משום שמא יגרום החטא, למה עשה כל הכניעות וההשפלות שלו ושל ביתו ואנשיו שכולם ישתחוו לו, ובכל דבור שלו ושל אנשיו מדגיש **עבדך, אדני** וכיו"ב. אלא מוכרח לפרש כמו שביארתי ומשום כך נאמר "ויירא יעקב מאד וייצר לו" **ויירא וייצר** לו מגודל פחדו הטבעי, וקרוב לזה כתב רשב"ם (פרק לב פסוק כט) 'כי שרית', מה שלקה יעקב ונצלע, לפי שהקב"ה הבטיחו, והוא היה בורח. וכן מצינו בכל ההולכים בדרך שלא ברצון הקב"ה אי ממאנים ללכת, שנענשו. עיין שם.

ונראה לבאר בפשטות. שתוקף **פחדו הטבעי** של יעקב מעשָו גברו על דעתו שהקב"ה שומרו ולא יעזבנו.

כי כך טבעו של אדם משפיע גם על ידיעותיו שכאשר שמע ממלאכיו שעשו בא לקראתו ועם ארבע מאות איש, והוא מכיר ויודע היטב גודל כעסו של עשו דלא יירתע מלהרע לו – פחד זה השפיע עליו והתחטא לומר לפני הקב"ה **"קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים"**[1]. ואמנם אמר **"וְאַתָּה אָמַרְתָּ הֵיטֵב אֵיטִיב עִמָּךְ"** הנה הוא מבטא את הכרתו שהשי"ת יטיב עמו וישמרנו. אבל בטבעו והרגשתו – פחד. פחד גדול.

ועוד יש להוסיף שהאדם שהוא בעל בחירה, קשה מאוד להינצל ממנו וכמ"ש אור החיים בפרשת וישב[2]. ודוק, ומכל מקום נדע שפחד זה ויראתו הגדולה מעשו, הוא סימן לבניו – עם ישראל – שיסבלו ויעונו עינויים קשים ומרים יוכו ויהרגו, ושמדות ע"י זרעו של עשו – בכל הדורות. **מעשה אבות – סימן לבנים.**

הוא יעקב – רק בפחד ויראה. אבל בניו – כן בקיום פחדו ויראתו, בפועל ממש...ונכון ללמוד ממנו הנהגה לדורות וכמ"ש רש"י: התקין עצמו לשלשה דברים, לדורון לתפלה ולמלחמה ע"כ.

כן להתנהג להינצל מאויבנו, יש על ידי מתן ממון שוחד, ויש ע"י מלחמה, ובכל מצב תמיד להתפלל להקב"ה שיושיענו, וכן ננהג גם עם בני ישמעאל. והשי"ת יהיה בעזרנו.

"וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֶר לוֹ" (פרק לב פסוק ח')

ג. שני כללים כיצד להתנהג

פירש"י: 'ויירא' שמא יֵהָרֵג, 'וייצר לו' – אם יהרוג הוא את אחרים. (-כלומר, את עשו ואנשיו) מכאן נלמד לדעת שני כללים אלה א) לא להזיק לא להרע. ב) להיזהר מבני אדם רעים ולהישמר מהם שלא ירעו לנו. וזהירות זו. הן בעניינים גשמיים – ברכושנו ובממוננו ובגופנו, והן בעניינים רוחניים – מדות ויראת ה'.

ובהקשר לכך, נאמר במסכת סוטה (כב.) שרבי יוחנן שמע להההיא בתולה דנפלה על אפה (-נפילת אפים) וקאמרה, רבש"ע בראת גן עדן ובראת גיהנם, בראת צדיקים ובראת רשעים, יהי רצון מלפניך שלא יכשלו בי בני אדם. ע"כ. נלי"פ לפרש, שבתולה זו הייתה יפה, וכשהיא עוברת ברחוב, הכל מסתכלים בה בגלל יופיה, נמצא שהיא מכשילה בני אדם, אמנם אינה עושה שום איסור, וכי אשה יפה אסור לה ללכת ברחוב ? מכל מקום היא בגודל יראת שמים שלה התפללה בנפילת אפים שלא יגרם על ידה מכשול לאחרים. וזהו הלמוד הגדול שלמד ממנה ר' יוחנן, יראת חטא שלא יגרם **מכשול ביראת ה' על ידינו לאחרים.** ודע, כתבו התוספות (ב"ק כג.) יותר יש לאדם ליזהר שלא יזיק אחרים משלא יוזק.

"הַצִּילֵנִי נָא מִיַּד אָחִי מִיַּד עֵשָׂו כִּי־יָרֵא אָנֹכִי אֹתוֹ פֶּן־יָבוֹא וְהִכַּנִי אֵם עַל־בָּנִים:" (פרק לב פסוק ב')

ד. ריחוק מהרשעים

מהו הטעם שאמר 'מיד אחי מיד עשו', הרי יש לו רק אח אחד, מספיק שיאמר 'אחי או עשו, למה שניהם, וכו' ? בזוהר: מכאן, מאן דצלי צלותא, דבעי לפרשא מיליה כדקא יאות וכו' 'מיד אחי' ואי תימא קרבין אוחרנין סתם אחין איקרון מיד עשו, בגין לפרשא מיליה כדקא יאות (-שמא תאמר קרובים אחרים, נקראים אחים), לכן אמר מיד עשו[3].

---

[2] **ז"ל אאמו"ר זצ"ל בפרשת וישב (אות י'), להיזהר מנזק של אדם – "וישמע ראובן ויצילהו מידם ויאמר לא נכנו נפש"** (פרק לז פסוק כא) פירש אור החיים: פירוש, לפי שאדם בעל בחירה ורצון ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתה, מה שאין כן חיות רעות לא יפגעו באדם אם לא יתחייב מיתה לשמים, והוא אומרו 'ויצילהו **מידם**' פי', מיד הבחירה.

הדברים קשים מאוד, שאדם יכול להזיק לשני, אע"פ שלא התחייב לינזק. ועיין בספר מורה נבוכים להרמב"ם (חלק ג' פרק נא) **וזה תוכן דבריו:** האדם השלם בהשגתו את ה' יתברך, אשר לא תחדל דעתו (-לא תפסק) מה' תמיד – תהיה השגחת ה' עליו תמיד. ולא יתכן אז כלל שיפגע באיזה מין ממיני הרעות שיש בעולם. אבל האדם השלם בהשגתו, אשר התפנתה מחשבתו מה' באיזה זמן – אז גם ההשגחה עליו תתמעט. וכל מי שפגעה בו רעה מרעות העולם, שהוא מן הנביאים או החסידים השלמים – לא פגעה בו אותה הרעה אלא בזמן ההעלם ממחשבתו בה' יתברך. ואז הרי הוא מוסתר מה' יתברך, ומזומן לכל רע שיארע, וכמו שנאמר בתורה: והסתרתי פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי ...מצאוני הרעות האלה" (וילך פרק לא פסוק יז). מבואר בזה שהסתרת פנים זו – אנחנו סיבתה, ואנחנו שעושים את המסך הזה. אין ספק שדין היחיד כדין הצבור (-שהכתוב מדבר על צבור). **מדבריו נלמד. להשתדל לקיים דבקות בה' וכמ"ש: ובו תדבק"** (עקב פרק י' פסוק כ') **"ולדבקה בו"** (שם פרק יא פסוק כב) **והפסוק "שויתי ה' לנגדי תמיד"** (תהלים פרק טז פסוק ח') **לאומרו ולכוון בו. ותצלח בכל דרכיך.**

[3] הטעם למה צריך לפרש תפלתו, הוא א) מצד המתפלל, כאשר הוא חושב ומברר המלים שיביע בהם את תפלתו, ממילא הוא מכוון טוב וחש את התפלה שהוא אומר בכוונה וברמ"ח אבריו. ב) – מצד הקב"ה שמתפלל אליו, בבחינת "תנו עוז לאלקים" כביכול בתפלתו נותן כח בעולמות העליונים, המלים של התפלה, פועלות, לפיכך צריך לבררם כהלכה וכראוי כדי שיפעלו ויעשו תקון בעולמות העליונים כראוי.

והקשה בספר 'בית הלוי' (מר' יוסף דוב הלוי סולובייציק) ועדיין קשה, שיאמר 'מיד אחי עשו' למה נאמר 'מיד' שני פעמים ? ותירץ כאשר ידע יעקב שעשו בא לקראתו, הבין, שלא ימלט מאחד משני האופנים, או שעשו ילחם עמו וירצה להורגו, או שיתרצה עמו וישוב מכעסו ויתיישב עמו בשלום ואחוה כשני אחים - ומשני האופנים התיירא יעקב, שגם טובתו ואהבתו של עשו, רעה היא אצל יעקב. ועל שני האופנים האלה נאמר, 'ויירא יעקב וייצר לו' - ויירא על שמא יהרגנו. 'וייצר לו' - על שמא יתקרב אליו, וזהו שביקש על שני האופנים 'מיד אחי מיד עשו' שאיננו רוצה בו לא לאח ולא לעשו. ובקש שיצילנו משניהם. ונתקבלה תפלתו, כמ"ש **"וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא עֵשָׂו לְדַרְכּוֹ שֵׂעִירָה"** (פרק לג פסוק טז) [וכן פירש אוה"ח עי"ש] וכל מעשה אבות סימן לבנים שגם בגלות נוהגים יוצאי עשו בעם ישראל - **בצרות ושמדות**, ובסוף כמו בימנו - **בשלום**. ועם ישראל צריך שינהג כמו יעקב אבינו- להתרחק מהם.

אמרו חז"ל באבות "הַרחֵק שמשכן רע ואל תתחבר לרשע" (פרק א' משנה ז') ופירש הרב חיים מוואלזין בספרו 'רוח חיים': **'הרחק משכן רע'**. אפילו טוב לשמים וצדיק, אם הוא רע לבריות. **'ואל תתחבר לרשע'** רע לשמים, אפילו אם הוא טוב לבריות, מטעם ואל תתייאש מיום הפורענות, פן תספה בעוונן ח"ו. עכ"ל.

ונראה להוסיף לפי זה, יוצא לנו כלל גדול, שיותר גרוע ורע מי שהוא רע לבריות אפילו הוא טוב לשמים – (נראה כחרדי), שעליו הוזהרנו להתרחק ממנו לגמרי. אבל ביחס **לרשע** שהוא רע לשמים אבל הוא טוב לבריות הוזהרנו רק 'אל תתחבר לרשע' ולא צריך להתרחק ממנו.

ומה שנאמר גבי שכן רע 'הרחק משכן רע' היה צריך לומר "התרחק משכן רע" נראה, שהתנא קיצר, והתכוון שני דברים, או הַרחֵק את הרשע אם תוכל - ואם לא תוכל להרחיקו - התרחק אתה ממנו. ודוק.

"וַיֹּאמֶר עֵשָׂו יֶשׁ־לִי רָב אָחִי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר־לָךְ" (פרק לג פסוק ט')

ה. אחוה

פירש רבי עובדיה ספורנו: שבהיותך אחי, לא תצטרך לכבדני במנחה. וצריך להבין, הנה עשו קורא ליעקב 'אחי' אבל יעקב בכל הפגישה עם עשו וגם ע"י שלוחיו לא נזכר כלל 'אחי' אלא 'אדני' 'עבדך' [חוץ מהתפלה שהתפלל "הצילני נא מיד אחי] מהו הטעם ? יש לומר מגודל פחדו ויראתו ממנו, לא מעיז לקרוא לו אחי.

"וַיִּקַּח אֶת־חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר נָטָה־שָׁם אָהֳלוֹ מִיַּד בְּנֵי־חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם בְּמֵאָה קְשִׂיטָה" (פרק לד פסוק יט)

ו. ארץ ישראל.

כתב הרב אברהם אבן עזרא: **'חֶלְקַת הַשָּׂדֶה'** חלק בשדה, והזכיר זה הכתוב, להודיע כי מעלה גדולה יש לארץ ישראל. ומי שיש לו בה חלק, חשוב הוא כחלק עולם הבא. ע"כ דברים נפלאים.

'וְהָיָה הַמַּחֲנֶה הַנִּשְׁאָר לִפְלֵיטָה' (פרק לב פסוק ט') כאשר עלו לשלטון הרשע הגרמנים הנאצים, נשאל הרי"מ הכהן מראדין זצ"ל מה יהיה עם עם ישראל, השיב "והיה המחנה הנשאר לפלטה" ושאלהו מי הוא הנשאר לפלטה ? ענה **"וּבְהַר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלֵיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ"** (עובדיה פרק א' פסוק יז) כלומר ארץ ישראל. וכן התקיים.

ואני הכותב, למדתי בישיבה שנקראת פוניבז' בבני ברק, ובחזית הישיבה נחקק פסוק הנ"ל כך קבע הרב יוסף כהנמן זצ"ל המיסד וראש הישיבה שהיה מקורב לרי"מ הכהן זצ"ל הנ"ל, מחבר ספר חפץ חיים ומשנה ברורה.

"וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאַבְרָהָם וּלְיִצְחָק לְךָ אֶתְּנֶנָּה וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ אֶתֵּן אֶת־הָאָרֶץ" (פרק לה פסוק יב)

ו ב. ארץ ישראל נתנה ליעקב ולזרעו לעולם.

פירש הרמב"ן כאשר נתתיה להם כן אתננה לך ירמוז זה לשבועה, כי להם נתנה בשבועה שלא יגרום החטא, אבל לו (-ליעקב) נתנה מתחלה (לעיל פרק כח פסוק יג) בלא שבועה. וזהו שאומר בכל מקום (שמות פרק לג פסוק א', במדבר פרק לב פסוק יא) **"אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב"** (-היכן נשבע ליעקב, אלא מוכח מכאן). או שיהיה הכפל הנבואה לו לשבועה. (הכפל הוא "לך אתננה... אתן את הארץ") ובפרשת תולדות (פרק כו פסוק ג') כתב הרמב"ן: "רצה הקב"ה להישבע לכל אחד מן האבות, להודיע שראוי כל אחד לכרות עמו הברית ושתהיה זכות כל אחד עומדת לפניו עם זרעם, כי אע"פ שהראשונה תספיק, תוספת זכות וכבוד הוא להם (לכן אמר ויקרא פרק כו פסוק מב)

"וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר" וגו' כי כולם בעלי ברית לאלוקים עכ"ל. נלי"פ: נכון להוסיף שהקב"ה יזכור לנו את הברית ואת השבועה, להושיענו ולגאול אותנו ולנחול את כל הארץ השלמה, בזכות אברהם בזכות יצחק ובזכות יעקב. אע"פ שבזכות אחד יש מספיק. שנוושע במהרה בימינו אמן.

"וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׂרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים וַתּוּכָל" (פרק לב פסוק כט)

ז. גודל חשיבות השם שנקרא בו האדם.

ביאור. מה שכתוב **"לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שִׁמְךָ"** הרי התורה הקדושה ממשיכה לקרוא לו יעקב ואם כן מהו ביאור **"כִּי אִם־יִשְׂרָאֵל"**, אלא מובן שעל תוכן והכוונה **בשם**, שעד עכשיו נקרא יעקב על שם **"וְיָדוֹ אֹחֶזֶת בַּעֲקֵב עֵשָׂו"** (פרק כה פסוק כו') שבא אחר עשו. ומעתה תקרא 'ישראל' תוכן השם 'ישראל' שהוא **"כִּי־שָׂרִיתָ עִם־אֱלֹהִים וְעִם־אֲנָשִׁים וַתּוּכָל"** וכן כלל בניו וצאצאיו עד סוף כל הדורות אנחנו נקראים בשם 'ישראל' וכפירושו "כי עם אלוקים ועם אנשים ותוכל", אמנם המשך הגלות אנחנו בחינת יעקב (-צרות), ובבחינת ישראל, ובסוף הגלות - עתה בזמננו נקראים **ישראל'** כמובן הנ"ל **"וְלִתְתְּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת"** וגו' (כי תבוא פרק כו פסוק יט)

ומכאן נלמד לדעת להעריך בקריאת השם, שיש השפעה משמו של אדם עליו. ודע כתוב בתשב"ץ (סימן תקמא) יעקב אבינו נקרא ישראל לפי שהיה סוף האבות ובו נכללים האבות והאמהות. יצחק. שרה. רבקה רחל אברהם לאה.

"וְתִמְנַע הָיְתָה פִילֶגֶשׁ לָאֱלִיפַז בֶּן־עֵשָׂו וַתֵּלֶד לָאֱלִיפַז אֶת־עֲמָלֵק אֵלֶּה בְּנֵי עָדָה אֵשֶׁת עֵשָׂו" (פרק לו פסוק יב)

ח. לא לדחות את מי שרוצה להתגייר.

דרשו חז"ל (סנהדרין צט') תמנע הייתה בת מלכים רצתה להתגייר, באה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה. הלכה והייתה פילגש לאליפז בן עשו, אמרה, מוטב שתהיה שפחה (-פילגש) לאומה זו (-לבני אברהם יצחק ויעקב שהם יראי שמים) ולא תהיה גבירה לאומה אחרת, ויצא ממנה עמלק. שציער את ישראל, משום שלא היו צריכים להרחיקה [וזהו מה שנאמר: תורת ה' תמימה משיבת נפש עדות'... ר"ת **תמנע**]. מכאן נלמד, לא לרחק את הגרים שרוצים להתגייר, זו תמנע שרחקוה יצא ממנה עמלק שציער את ישראל לכל הדורות. **וכל שכן שלא לרחק בני אברהם יצחק ויעקב.**

ביאורים וחדושים

א] רמז סוד. "וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו" מדברי רבי שמשון מאוסטרופולייר זצ"ל איתא בזוהר חדש הובא בספר הפליאה. **"מיכאל מלכיאל שנגדיאל"** = הם עזרו ליעקב בעת צרתו, מעשו, בכח רצון עליון - **עולים בגימטריא 677**, כמספר **"עזרת"** = 677. וצריכים לכוון באמרנו "עזרת אבותינו אתה הוא מעולם". ואמר המקובל הנ"ל ר' שמשון. שהמלים **"וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים"** בגימטריא 677. וזהו מ"ש רש"י **וישלח יעקב מלאכים.** מלאכים ממש. שהם בגימטריא 677. כמספר מלאכים הנ"ל. והמלה **ממש** ר"ת: מיכאל מלכיאל שנגדיאל. והוא פלא.

ב] רמז נפלא. **"וַיֵּרֶץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיְחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־צַוָּארָו וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיִּבְכּוּ"** (פרק לג פסוק ד') כתב בספר מנחת יהודה (לרבי יהודה פתייא) משם ספר קטן נקוד על המלה **"וַיִּשָּׁקֵהוּ"** לרמוז ראשי תבות למפרע הוא **"וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעְקְבֵנִי"** ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני (תולדות פרק כז פסוק לו).
נלי"פ: אפשר לפרש שסלח לו על מה שעקב אותו פעמים. ומודה לו על הבכורה, ועל הברכות ובמדרש (בראשית רבה פרק עח אות יא) למדו ממה שנאמר: **"רָב אָחִיו יְהִי לְךָ אֲשֶׁר־לָךְ"** (פרק לג פסוק ט').

ג] ענוה "קָטֹנְתִּי מִכֹּל הַחֲסָדִים" (פרק לב פסוק יא) במסכת סוטה (ה.) אמר ר"ח בר אשי, תלמיד חכם. צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית. ופירש: צריך שיהא בו מעט גאוה שלא יהו קלי הראש מסתוללין בו. ויהא דבריו מתקבלים עליהם בעל כרחם. ואמר הגר"א: אחד **משמונה** הוא פסוק שמיני 'בשמינית' הוא בפרשה השמינית שהיא פרשת וישלח, הפסוק השמיני הוא פסוק **"קטנתי"** מכל החסדים וגו' **קטנתי** זו היא מדת **הענוה.**
ונלי"פ: שיעקב אבינו הכיר וידע היטב את החסדים שהקב"ה עשה עמו, אלא אומר על כך אני **קטנתי** מכל החסדים" שאינני יודע במה

זכיתי. וכן ת"ח צריך שיכיר וידע את כשרונותיו שהשי"ת חנן אותו בהם וישתמש בהם, ויחשוב ויאמר 'קטנתי מכל החסדים וגו'. ודוק.

ד] רמז גימטריא, כתב בספר 'פתח האוהל' (מר' דוד אבוחצירא ז"ל) **"אם ברכתני** בגימטריא 723. וכן **"יעקב ישראל"** בגימטריא 723. וזהו מה שנאמר "ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל וגו' כלומר לא רק יעקב לבדו יאמר שמך, אלא **כי אם ישראל** כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל.

דברים אלו מתוך ה'פנקס' של אאמו"ר רבינו הגאון רבי יעקב פרץ זצ"ל

הֱיֵה בַּעַל בִּטָּחוֹן תַּכְלִיתִי
חסד הטבה
עֲשֵׂה: - 1) חֶסֶד, לְהֵיטִיב עִם הַבְּרִיּוֹת בְּכָל מִלֵּי דְמֵיטַב וְתוֹעֶלֶת.

לקבלת העלון במייל יש לשלוח בקשה לp025825320@gmail.coM

חלק מהנאמר בבית הכנסת 'שערי אחים רחוב עמק רפאים פינת רחוב המליץ המושבה הגרמנית, כל יום רביעי אחרי ערבית, ע"י הרב ישראל פרץ שליט"א. אנא לומר פרק תהילים לרפואת והצלחה ברוחניות וגשמיות -של אלדד שמעון בן רחל בתושח"י, ולרפואת מחזיק התורה ב'מושבה' רבי שלמה בן כסה דילברי בתושח"י, ולרפואת רבי מתתיהו בן מאין, ועדנה בת טורן בתושח"י, ולרפואת הרב עמוס בן רות-בתושח"י, ולרפואת נדב שבתאי בן מיכל בתושח"י. ולרפואת האשה אפרת מרים לידיה בת נחמה הזקוקה לרחמי שמים מרובים בתושח"י, ורבי אברהם בן אסתר תחיה בתושח"י.
ולע"נ מרת אושרה מסעודה בת פרחה ע"ה, ולע"נ הרבנית גאולה בת שמחה, נלב"ע כ"ז כסלו התשפ"ו אשתו של יבלחט"א הגאון רבי שלמה בן חמו שליט"א רב העיר קרית גת, ולע"נ ר' דוד בן הרב שלום חבשוש נלב"ע ג' אייר התשפ"ו, ולע"נ מנשה בן ציון מזרחי נלב"ע ה' אייר התשפ"ו, ולע"נ מלכה בת ישראל צבי בריק נלב"ע כ"ז אייר התשפ"ו, ולע"נ דודי ר' יחזקאל בן אסתר תחיה נלב"ע כ"ז כסליו התש"פ. ת.נ.צ.ב.ה. נא להתפלל לזיווג הגון עבור הדסה בת לאה. כמו כן אפשר לשמוע בקול הלשון בטל 03-6171111

בית ישראל - פריטת שקים

יש בעלי גמ"ח יקרים שפורטים שקים לנצרכים לכך בכדי שלא יצטרכו לילך לבנק, מכמה סיבות: יש שזקוקים לכסף מזומן מיד לקנות לחם לפי הטף לשובע, ויש שצריכים לפריטה משום שלא יכולים להפקיד בחשבונם משום שיש בחשבונם מינוס ואם יפקידו לא יוכלו להוציא אפילו אגורה שחוקה, ועוד טעמים.
והנה אלו הפורטים לוקחים כסף לפי גודל השיק דהיינו שיק של 1000 ₪ מבקשים 1 ₪, ושיק של 2000 ₪ מבקשים 2 ₪, וכן הלאה, ולכאורה הרי זה ריבית, שהרי מלווים לבעל השיק 2000 ₪ ומשלם להם אחר שמפקידים את השיק 2000 ₪ ועוד 2 ₪ שנתנו בתחילת ההפקדה, ואם היו נוטלים שכר קבוע מכל פורט שיק, לא היה בזה שום חשש, כי מוכח שמה שמבקשים זה רק שכר טירחא לילך לבנק ולשמור את הכסף ולהתעסק בפריטה, אבל כשלוקחים כסף לפי גודל השיק זה מוכח שמשום המתנת המעות נוטלים יותר, ולכאורה הרי זה איסור ריבית

תשובה

אמנם נלענ"ד שאין בזה חשש מכמה טעמים יש אומרים משום שאפשר להפקיד את השיק מיד, וטעם זה נכון בחנויות ציינג' ששם יש להם מכשירי הפקדה שמפקידים מיד את השיק, ומיד מופיע בחשבון, ואם יהיה להם מינוס או מסגרת אשראי מיד השיק מנכה את המינוס, אמנם לענ"ד אין טעם זה מספיק שנכון שיש להם רווח בהפקדה זו, אבל מ"מ אין את הכסף בחשבונם, שהרי עד ג' ימים אפשר לחזור מההפקדה ולבטל את השיק, נמצא שאין זה ממון, ומה שנתנו לבעל השיק את כספו והוא משלם רק לאחר ג' ימים ומוסיף 2 ₪ נמצא דהוי ריבית
אמנם טעם נכון יותר לענ"ד הוא: שבעלי הגמ"ח כשצריכים למשוך כסף מזומן, הבנק מבקש מהם כסף, והיינו מעל 10000 ₪ מבקש מהם כ-15 ₪, נמצא שלפי גודל השיק לוקחים, כי אח"כ הבנק יבקש מהם עמלה, וקבעו 1 ₪ לכל 1000 ₪ ואין כוונם על המתנת המעות אלא על גודל הטירחא והעמלה שיש יותר בשיק גדול מאשר שיק קטן כנלענ"ד

הרגיל בנר, הזהיר במזוזה

בגמרא שבת (כג:) **'אמר רב הונא הרגיל בנר הווין ליה בנים ת"ח, הזהיר במזוזה זוכה לדירה נאה, הזהיר בציצית זוכה לטלית נאה, הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין'.**

יש לדקדק מאי טעמא שינה בלשונו, גבי נר נקט לשון 'הרגיל'-הרגיל בנר, ואלו בכל השאר נקט לשון 'הזהיר'- הזהיר במזוזה ...הזהיר בציצית....הזהיר בקידוש היום...?

תירוץ המהרש"א

ותירץ מהרש"א ז"ל, דבכל הנך, האיש מוזהר בהם ביותר, מה שאין כן בנר, דעיקר המצווה באשה, ולכן לא קאמר גבי איש רק 'הרגיל' דהיינו מרגיל את אשתו להיות רגילה בנר, ולגבי האשה הא תנן לקמן (לא:) **במתניתין לשון זהירות: על ג' דברים נשים וכו' על שאינן זהירות וכו' ובהדלקת הנר עכ"ל**

וקשה ממה שכתב רש"י (ד"ה בנים ת"ח) **וז"ל 'דכתיב: כי נר מצווה ותורה אור על ידי נר מצווה דשבת וחנוכה, בא אור דתורה וא"כ הא קמן דקאי גם אנר חנוכה, ונר חנוכה מצוותו על הבעל ולא שייך גביה לשון הרגיל ?**

ויש ליישב כמו שכתבו האו"ז וא"ר שהקשו 'הא לא דקאמר 'דאיהו גופיה צורבא מרבנן' ? ותירצו משום דקרא על כרחך עיקרו לנר שבת אתא שהוא דאורייתא, וקי"ל עיקר מצוות הדלקת הנר דשבת הוא בנשים, ובנשים לא שייך איהו גופיה צורבא מרבנן עיי"ש.

אף אנן נימא הכי כיוון דעיקר קרא אנר שבת קאי ולגביו מתאים הלשון 'הרגיל' שמרגיל את אשתו, לכן נקט הכי.

תירוץ נוסף על קושיית המהרש"א בשינוי הלשון 'הרגיל' בנר, ל'הזהיר' בשאר דברים

ונראה [לי"פ][4] ליישב בדרך אחרת דקדוק הנ"ל במאי דנקט 'הרגיל' גבי נר גרידא, דהנה מובן 'הרגיל' הוא מנהג תמידי קבוע[5], ומובן 'הזהיר' הוא עשיית הדבר כתקונו בזהירות ודקדוק, ועתה אתי שפיר,

---

[4] במקום אחר כתב אאמו"ר זצ"ל לתרץ בקצרה וז"ל 'ונלי"פ: הרגיל אין בו ענין זהירות אלא רגילות, אבל 'זהיר' בשאר [הדברים], כי צריך זהירות בהם'.

[5] יש להוסיף בכוונת אאמו"ר זצ"ל שרגיל היינו רגיל להדליק בזמן, וזה שייך בנר, שחוץ מהדלקה בזמן אין בזה יותר זהירות, והרי בזמנם היו משתמשים תמיד בנר להדליק, א"כ כל מעלת הנר הוא הדלקה בזמן, משא"כ במזוזה שייך לשון זהירות, להיזהר בכתיבתה והנחתה מדויק, וכן ציצית טוויתה ושזירתה וקשירתה צריכה זהירות, וכן יין יש זהירות בעשייתו שלא יהיה חומץ ולא יגע בו גוי ויעשהו כשר לכל הדעות ולכן שייך בזה לשון זהירות

גבי מזוזה אשר דרוש בה זהירות בכתיבתה כהלכה, ובקביעותה במקום הנכון והחייב, ותשומת לב שלא תמחק, וכן גבי ציצית-איזה בגד חייב, ולהיזהר בציציות לשמה, ולהיזהר שהציציות לא יקרעו, וכן גבי 'קידוש היום' מין היין, שיעורו ומזיגתו, לפיכך נקט בהו 'הזהיר', אבל גבי 'נר שבת' שלא דרושה בו זהירות מיוחדת אלא רגילות, שהרי חכמים מתירים בכל השמנים, והעיקר בו הרגילות-ההתמדה, לכן יאה בו הלשון 'הרגיל', ואף שבנר חנוכה יש בו ענין זהירות, מכל מקום כמו שיישבנו לעיל קרא אתי לנר שבת ובגללו נקט לשון 'הרגיל'.

להלן דברים שכתב אאמו"ר ז"ל בענין ניסים והיה אומר את הדברים בחנוכה

זכות צדיק גמור תועיל שינצלו אחרים בזכותו

לו) זכות צדיק גמור תועיל שינצלו אחרים בזכותו מסופר 'ההיא אשיתא רעועה דהואי בנהרדעא דלא הוה חליף רב ושמואל תותה [-תחתה], אף על גב דקיימא באתרה [-במקומה] תליסר שנין, [אף על גב דאינה ראויה ליפול-], דהא קמה באתרה כולי האי - אפילו הכי, כיון דרעועה היא - לא הוו חלפי תותה, [אלא היה מקיף סביבותיה]. יומא חד איקלע רב אדא בר אהבה להתם, אמר ליה שמואל לרב: ניתי מר, נקיף, אמר ליה: לא צריכנא האידנא, דאיכא רב אדא בר אהבה בהדן דנפיש זכותיה ולא מסתפינא.

לז) מסופר (שם כא.) על נחום איש גם זו פעם אחת [היתה מטתו מונחת בבית רעוע] בקשו תלמידיו לפנות מטתו ואחר כך לפנות את הכלים; אמר להם: "בניי - פנו את הכלים ואחר כך פנו את מטתי, שמובטח לכם שכל זמן שאני בבית אין הבית נופל". פינו את הכלים ואחר כך פינו את מטתו - ונפל הבית[1].

גם בזה פירש מהרש"א 'נחום היה מחשיב עצמו לצדיק גמור' ומשום כך סמך על הנס. אמנם נלי"פ: קשה הרי יש שני טעמים שלא לסמוך על נס והטעם השני הוא שכשעושים לו נס -מנכין לו מזכויותיו, וא"כ מאי טעמא לא חשש נחום איש גם זו, מכך שינכו לו מזכויותיו ?

יש צדיק שלא מנכים לו מזכויותיו

תשובה: נראה מה שאמרו חז"ל אם עושין לו נס -מנכים לו מזכויותיו -זהו דווקא בצדיק שאינו גמור, אבל בצדיק גמור -משום שהוא כולו

לשם יתברך ואין לו עניין אנוכיות, כי כל כולו משועבד לשם יתברך, כל מעשיו לשם שמים, עובד את ה' מתוך אהבה, יראת הרוממות – משום כך לא ינכו לו מזכיותיו (ונכון הוא).

איך החשיב עצמו נחום לצדיק גמור ולא חשש שיכו מזכויותיו כמו שחשש יעקב אבינו ע"ה

ועל עיקר התירוץ שנחום איש גם זו מחשיב עצמו לצדיק גמור – קשה הרי נאמר בברכות (ד.) גבי יעקב אבינו שנאמר עליו "ויירא יעקב מאוד" שהיה ירא משום שמא יגרום החטא – וכיצד נחום איש גם זו לא חשש מזה ?

משום שהיה סומא קיטע וכו' לא חשש

תירוץ א': ויש ליישב על פי מה שכתב רש"י גבי יצחק (פרשת ויצא פרק כח פסוק ג') ז"ל ואלהי יצחק. אע"פ שלא מצינו במקרא שיחד הקב"ה שמו על הצדיקים בחייהם לכתב אלהי פלוני, משום שנאמר הן בקדשו לא יאמין (איוב פרק טו), כאן יחד שמו על יצחק, לפי שכהו עיניו וכלוא בבית, והרי הוא כמת ויצר הרע פסק ממנו, תַנחומא עכ"ל. ולפי זה גם גבי נחום החשיב את עצמו צדיק גמור, משום שהיה סומא, גידע, קיטע, כולו מלא שחין וכלוא בבית – ובודאי, יצר הרע פסק ממנו.

עוד יש לחלק בין לכתחילה לבדיעבד

לח) תירוץ ב': עוד יש לחלק בין לכתחילה לבדיעבד, לכתחילה אין סומכין על הנס, אבל בדיעבד כן סומכין שהמעשה של נחום היה בדיעבד, שכבר הייתה מיטתו מונחת בבית הרעוע, וכשהרגישו התלמידים שהבית עומד ליפול ביקשו לפנות מיטתו, בכגון זה, אין בו משום אין סומכין על הנס, מאחר שאיננו בא ליכנס עתה למקום סכנה, אלא הריהו כבר מונח ועומד בבית הרעוע ונעשה לו נס שלא נפל הבית עד עתה, והוא עיכבם שלא להוציאו עד שיפנו את הכלים – באופן זה, נכון שיסמוך על הנס, שימשיך שלא יפול הבית, אבל יראתו של יעקב הייתה על העתי שלא יפול בידי עשיו.

ט"ל) ודע הסכנה הגדולה היא שהאדם יסטה מן הדרך של יראת שמים[1].